

Русін Назарій Анатолійович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Приполов Іван Іванович,
професор кафедри оперативно-розшукової
діяльності Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРАЦІВНИКА КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ ОСОБИСТИМ ПОШУКОМ

За обставин щоденно зростаючої ролі науково-технічного прогресу у здійсненні оперативно-розшукової діяльності (далі- ОРД) та відкритті нових можливостей для використання широкого спектру способів отримання, фіксації та використання (інформаційні технології, штучний інтелект, аналітична обробка та ін. інструменти) значимої оперативно-розшукової інформації, актуальним та невід'ємним організаційно-інформаційним компонентом обізнаності для працівників кримінальної поліції України залишається комплекс дій та заходів в рамках особистого пошуку. В умовах воєнного стану для працівників окремих оперативних підрозділів особистий пошук залишається суттєвим інформаційним каналом і своєрідним джерелом надходження фактичних даних, як для суто внутрішнього використання, так і важливої доказової інформації в інтересах кримінального судочинства, інформування інших підрозділів правоохоронних органів, служб та ін[1]. Майбутньому, а так само молодому фахівцю оперативних підрозділів особливо важливо бути обізнаним щодо теоретико-правових основ особистого пошуку та мати комплекс(сукупність) необхідних вмінь і навичок для його дієвого застосування. За таких умов він (оперативник-початківець), шляхом використання особистого пошуку зможе своєчасно, максимально об'єктивно отримати значиму інформацію та безпосередньо пізнати оперативну обстановку на закріпленій території(об'єкті) обслуговування.

Окремі знані наукові дослідники в галузі ОРД наголошують саме на аксіологічному аспекті зазначеного інструментарію(методу) ОРД - надзвичайній надійності, економічності та ефективності [2, с. 21].

Зокрема, під час проходження стажування мені спільно з іншими стажерами від НАВС доводиться майже щоденно здійснювати заходи з використанням особистого пошуку. За результатами його

використання вдалося особисто отримати та зафіксувати цінну інформацію, що була в подальшому успішно використана в інтересах кримінального судочинства. А застосовані оперативно-тактичні дії та рішення отримали схвальну оцінку місцевого (Голосіївського РУ НП в м. Києві) керівництва кримінальної поліції. Прагнення досягти фаховості та результати нинішнього етапу практичної підготовки дозволяють, на наш погляд, визначитись щодо окремих шляхів її оптимізації. Насамперед, це постійна робота над вдосконаленням професійно-психологічних вмінь на навичок, необхідних для підтримання легендованої комунікації оперативного працівника і населення з використанням певного засобу ОРД; напрацювання навичок використання в процесі здійснення особистого пошуку певних «сценічних ролей», «соціальних образів» з використанням відповідного одягу, етикету, предметів, гриму для обличчя та ін. засобів ОРД.

Реальний зовнішній вигляд оперативного працівника, як «доволі молоді людини», може бути негативним фактором впливу на результативність оперативних опитувань (в рамках особистого пошуку) людей значно старшої вікової групи. Невід'ємним засобом ОРД тут може стати оперативний гардероб. Гардероб досить знайомий нам термін, адже без нього важко уявити людський побут. Вважається, що сукупність наявного у людини одягу або її частини. Наприклад, курортний гардероб, вечірній, оперативний, тощо. Оперативний гардероб це набір матеріально-технічних засобів, що використовується для маскуванню працівників чи осіб, які залучаються до проведення оперативних заходів. Він включає засоби індивідуального маскуванню, призначені для зміни зовнішнього вигляду(одяг, взуття, предмети побуту, спортивне спорядження, засоби гримування тощо). Для якісної оперативної роботи важливо не виділятися серед соціальної групи, де знаходиться оперативний працівник. В переліку речей, які входять до оперативного гардеробу повинні бути й інші технічні засоби, які в сукупності з одягом допоможуть створити оперативнику образ працівника певної організації.

Вважається, що невід'ємним чинником готовності оперативника та ефективності здійснюваних заходів особистим пошуком є його оперативно-психологічна або спеціально-психологічна підготовка. Вона включає наступне: навчання оперативних працівників навичкам встановлення психологічного контакту і довірчих відносин з об'єктами професійного інтересу; розвиток вмінь виявлення намірів об'єкта за його зовнішніми ознаками та поведінкою; розвиток вмінь визначати елементи нещирої поведінки в процесі

контактної взаємодії; практичні вміння складання оперативником психологічного портрету осіб, які становлять професійний інтерес та підготовка відповідних психологічних рекомендації для роботи з ними; навчання активному використанню елементів акторської психотехніки, пов'язаної з особливостями перевілення та виконання різноманітних видів рольової поведінки при легендуванні своїх дій; знання та вміння участі у проведенні спеціальних прикладних психофізіологічних досліджень з використанням поліграфа для вирішення завдань ОРД [3,с.121]та ін. Звичайно, для успішного опанування зазначеними базовими вміннями та навичками потрібне додаткове проведення факультативних практичних занять за участі кафедр юридичної психології, ОРД та відповідних наукових лабораторій.

При цьому, оперативний працівник, який проводить спілкування з певною категорією людей, не повинен демонструвати виявлення відкритої зацікавленості до психологічних особливостей зацікавленого нами об'єкта вивчення. Та будувати з ним бесіду потрібно у такий спосіб, щоб опитуваний (співбесідник) ніби-то сам був ініціатором подачі характеризуючих даних перевірюваної нами особи.

Важливим та обов'язковим організаційно-інформаційним етапом професійної готовності оперативного працівника поліції до особистого пошуку є його змістовне розуміння та подальша реалізація заходів з його підготовки. У цьому плані оперативному працівникові доцільно врахувати та забезпечувати реалізацію таких стандартних її складників: постановка завдання щодо запобігання або припинення певного виду кримінального правопорушення оперативно-розшуковими силами та засобами; визначення можливостей (досвід, наявні оперативні сили, засоби та ін.) та доцільності(з урахування факторів оперативної обстановки, інтересів кримінального провадження та ін) вирішення цього завдання шляхом застосування особистого пошуку; використання найдоцільніших прийомів даного методу безпосереднього пізнання оперативним працівником осіб, подій та фактів, пов'язаних з кримінальним інцидентом (його підготовкою або вчиненням); вибір відповідного зовнішнього вигляду оперативника для вирішення даного завдання (одяг, взуття, окуляри тощо), а також відповідного матеріально-технічного оснащення (засоби особистого захисту, зв'язку, фіксації, матеріального забезпечення та ін.); вивчення відповідних документів, матеріалів, обліків інформаційних підсистем з метою отримання базової інформації; проведення (за необхідності) відповідного тренування для

відпрацювання обраного тактичного прийому [2, С.10, 11]. На думку окремих дослідників у сфері ОРД підготовка до застосування заходів особистим пошуком може включати й інші дії, заходи, що визначаються змістом завдання або особливостями умов, що склалися.

Запорукою успішної готовності майбутнього фахівця оперативного підрозділу є не лише його тактична, психологічна готовність, а й впевненість у правомірності здійснюваних ним заходів. Нині чимало суспільних відносин, пов'язаних з використанням оперативником засобів ОРД потребують втілення у правову форму якраз законодавчими правовими нормами, а не лише відомчими нормативними документами закритого характеру. А тому, цілком аргументованими вважаються пропозиції до проекту нової редакції Закону «Про ОРД», розроблені кафедрою ОРД НАВС (Тіхонов С.В., Тарасеко О.С.). Важливим є те, що автори пропонують окремими правовими нормами (стаття 22) визначити засоби ОРД та максимально можливо конкретизують їх перелік. Так само, цілою сукупністю правових норм запропонованих пропозицій до вказаного проекту (п.п. 7 -21 ст. 9 Повноваження підрозділів, які здійснюють ОРД) визначають їх компетенцію у зазначеній сфері.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-ХІІ. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 1992. № 22. ст. 303.

2. Некрасов В.А. Оперативне розпізнавання: [монографія] / [В.А. Некрасов, В.Я. Мацюк, Н.Є. Філіпенко, Л.В. Родинюк], КНТ. К.: 2007. 216 с.

3. Ивахин А.Е., Пригунов П.Я. Оперативная деятельность и вопросы конспирации в работе спецслужб (*По материалам открытой печати и литературы*). Т. 1.(изд. 2-е, стереотип.). К., 2008. 408 с.